

البنية التركيبية لعنوان مقالات الرأي في الصحافة العبرية

البنية التركيبية لعنوان مقالات الرأي في الصحافة العبرية

ا.م.د. حامد مرهون حمد

جامعة بغداد - كلية اللغات - قسم اللغة العبرية

البريد الإلكتروني Email : hamid.m.hamad@colang.uobaghdad.edu.iq

الكلمات المفتاحية: البنية التركيبية، العنوان، مقال الرأي، الجملة.

كيفية اقتباس البحث

حمد ، حامد مرهون، البنية التركيبية لعنوان مقالات الرأي في الصحافة العبرية، مجلة مركز بابل للدراسات الانسانية، نيسان ٢٠٢٤، المجلد: ١٤، العدد: ٢ .

هذا البحث من نوع الوصول المفتوح مرخص بموجب رخصة المشاع الإبداعي لحقوق التأليف والنشر (Creative Commons Attribution) تتيح فقط للآخرين تحميل البحث ومشاركته مع الآخرين بشرط نسب العمل الأصلي للمؤلف، ودون القيام بأي تعديل أو استخدامه لأغراض تجارية.

مسجلة في
ROAD

مفهرسة في
IASJ

The syntactic structure of the opinion articles headlines in the Hebrew press

Hamid Marhoon Hamad

University of Baghdad / College of Languages / Department of Hebrew Language

Keywords : syntax structure, title, opinion article, sentence.

How To Cite This Article

Hamad, Hamid Marhoon, The syntactic structure of the opinion articles headlines in the Hebrew press, Journal Of Babylon Center For Humanities Studies, April 2024, Volume:14, Issue 2.

This is an open access article under the CC BY-NC-ND license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

[This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Abstract

This research sheds light on the syntactic structure of opinion article headlines in Hebrew journalism, with the aim of revealing the most effective structures in forming these headlines. To achieve this goal, a sample of opinion article headlines from the newspapers "Maariv" and "Israel Hayom" published on their websites in 2023 was analyzed using the descriptive-analytical method.

The headline is a main factor that attracts the reader's attention to the content of the article, prompting the writer to craft it very carefully. The research concludes that the structure of these articles is characterized by brevity and a focus on meaning. Additionally, it was found that the simple sentence is the most common type in the structure of these headlines, because.

- The opinion piece occupies a significant and large place in the Hebrew press. These articles provide information on topics that provoke discussion among Israeli society.

- A title is one of the most important elements of the journalistic article in general and the opinion article in particular. It is the opening to the article, and its main purpose is to attract the reader's attention and make him continue reading the article.

- Titles of opinion articles in both newspapers tend to be short, clear and concise, they usually contain the main topic of the article.

الملخص

هذا البحث يلقي الضوء على البنية التركيبية لعناوين مقالات الرأي في الصحافة العبرية، بهدف الكشف عن البنى الأكثر فاعلية في تشكيل هذه العناوين. ولتحقيق هذا الهدف، تم تحليل عينة من عناوين مقالات الرأي من صحيفتي "معاريف ويسرائيل هيوم" المنشورة على موقعهما الإلكتروني عام ٢٠٢٣، باستخدام المنهج الوصفي التحليلي.

يعد العنوان العامل الأساسي الذي يجذب انتباه القارئ إلى محتوى المقال، مما يدفع الكاتب إلى صياغته بعناية فائقة. ويخلص البحث إلى أن بنية هذه العناوين تتميز بالإيجاز والتركيز على المعنى. بالإضافة إلى ذلك، فقد وجدت أن الجملة البسيطة هي النوع الأكثر شيوعًا في بنية هذه العناوين نظرًا لسهولة فهمها وإيجازها، وتتماشى مع خصائص العناوين الفعالة.

המבנה התחבירי של כותרת מאמרי הדעה בעיתונות העברית

פרופ' עוזר. ד'. האמד מרהון חמד

אוניברסיטת בגדאד- פקולטת השפות- המחלקה ללשון העברית

מילות מפתח: מבנה תחבירי, כותרת, מאמר דעה, משפט

תקציר

מחקר זה שופך אור על המבנה התחבירי של כותרות מאמרי הדעה בעיתונות העברית במטרה לחשוף את המבנים הפרודוקטיביים ביותר בניסוח כותרות אלה. כדי להשיג מטרה זו, נותח מדגם של כותרות מאמרי דעה מהעיתונים "מעריב וישראל היום"، שפורסמו באתר האינטרנט שלהם בשנת 2023, פי על הגישה הדסקריפטיבית האנליטית.

הכותרת נחשבת הגורם העיקרי שמושך את תשומת ליבו של הוקרא לתוכן המאמר, ולכן מנסח הכותרת מקדיש תשומת לב רבה לניסוחו.

המחקר הראה שמבנה הכותרות מתאפיין באורך קצר ובריכוז המשמעות, גם כן הראה שמבנה המשפט הפשוט הוא המבנה השכיחה ביותר בניסוח כותרת המאמר, מכיוון שהן קלות להבנה ותמציתיות, דבר זה מתאים למאפייניה של הכותרות האפקטיביות.

הקדמה:

כותרת של מאמר דעה היא לא רק קבוצה של מילים המסודרת בסדר הגיוני בלבד, אלא היא פסקה שהושקע מאמץ רב בניסוחה על מנת להעביר את תוכן המאמר בצורה קצרה ומשוכת לב. הכותרת היא השער לתוכן המאמרים, היא אינה רק אמצעי או כלי להעברת מידע בלבד, אלא היא כלי יעיל לעורר את אינטראקציה עם נקודת המבט של הכותב, לכן כותבי מאמר דעה מעוניינים לנסח את כותרות מאמריהם בצורה מעניינת ומהנה, מה שמניע את הקורא לקרוא את מאמריהם.

בעולם הכתיבה וההבעה, המבנה התחבירי הוא המפתח בניסוח כותרת. מבנה תחבירי מאפשר להביע רעיונות בצורה מדויקת, ותורם להעברת משמעויות בצורה ברורה. כאשר המבנה התחבירי מבוסס על יסודות כללי הלשון, הכותרת הופכת לכוח מושך, המושך את תשומת ליבו של הקורא ומגביר את הבנתו למסר המאמר. למבנה התחבירי תפקיד חיוני בקביעת המבנה הלשוני המעביר את הרעיון בצורה מעוררת השראה ואפקטיבית. במילים פשוטות, אם המבנה היה מעניין ומסודר היטב, הכותרת תהווה מבוא מושך לתוכן המאמר.

חשיבות המחקר:

מחקר זה תורם למתן תובנות ברורות לגבי שיטת ניסוח הכותרת של מאמרי דעה על ידי ניתוח המבנים התחביריים של הכותרת, דבר זה מסייע להבנה מעמיקה יותר של שיטות ניסוח הכותרת ובכך מסייע לכותבי מאמרים, עיתונאים ועורכים לבחור דרך ניסוח מתאימה לכותרת כדי שתהיה כותרת המאמרים שלהם משכנעת, מדויקת ומבטאת בצורה נאותה את התוכן של המאמר.

השערות המחקר:

נקודת ההנחה של המחקר היא:

- יש קשר הדוק בין המבנה התחבירי של הכותרת לבין יכולת ההשפעה שלה על הקורא.
- לכל כותרת מבנה תחבירי מיוחד שמתאים לתוכן המאמר.
- המבנים התחביריים משפיעים על דרך ניסוח הכותרת.
- המשפטים הפשוטים והקצרים יש להם יכולת למשוך תשומת ליבו של הקורא.

מטרת המחקר:

מחקר זה נועד לגלות ולנתח את המבנים התחביריים של כותרת מאמרי הדעה בעיתונות העברית שבהם משתמשים הכותבים, על מנת לזהות את הסוגים השונים של המבנים התחביריים המשומשים בכותרת. גם כן נועד לחקור כיצד מבנים אלו משפיעים על היכולת של מנסח הכותרת כדי להשיג את מטרותיו ובכך ניתן לקבל תובנות חשובות לגבי טכניקות של ניסוח הכותרת.

כדי להשיג את המטרה הזו, יש לנקוט בצעדים הבאים:

- הגדרת הכותרת הגדרה מקיפה.
- לדעת את המבנים התחביריים המהווים את מבנה הכותרת.
- לקבוע את התפקידים של המבנים התחביריים.

קורפוס המחקר:

לצורך מחקר זה, נאספו כותרות שונות של מאמרי הדעה המפורסמות בעיתונות העברית עיתוני "מעריב וישראל היום" בשנת 2023. הקורפוס מתהווה מ (200) כותרת שנבחרו בקפידה כדי לכלול מגוון רחב של נושאים. גודל מדגם כזה מאפשר בדיקה מקיפה של המבנים התחביריים המשמשות בכותרות של מאמרי דעה בעיתונות העברית.

שיטת המחקר:

נקטנו בגישה האנליטית התיאורית כגישה למחקר זה על מנת לנתח, לפרש את המבנים התחביריים המרכיבים את מבנה הכותרת של מאמרי דעה. גישה זו עוסקת בניתוח מדויק לתופעות לשוניות, המאפשרת לנו לזהות את המבנים התחביריים ולקבוע את תפקידם בכותרת.

מאמר מהו (article):

המאמר העיתונאי בעל חשיבות רבה לכל הציבור, משום שהוא מספק מידע מפורט על אירועי החיים השונים, מושך את תשומת ליבם של הקוראים שלרוב אין להם מושג על פרטי האירועים והעניינים, לכן הם מוצאים במאמר זה את מה הם רוצים לדעת, כדי שתהיה להם השקפת עולם משלהם כלפי מה שקורה מסביבם (חמד, 2018, עמ' 410). המאמר מוגדר כ"כלי עיתונאי להביע בצורה ישירה על מדיניות של העיתון וגם כן על דעתם של הכותבים כלפי האירועים היומיומיים והסוגיות שמעניינים את דעת הקהל המקומית והבינלאומית על ידי פרשנות, הבהרה ותגובה, דבר זה עוזר לחשוף את ממדיהם והשלכותיהם השונים של האירועים (חמד, 2018, עמ' 410).

יש מי שמגדיר א " יצירה פרוזאית קצרה. יצירה זו היא צורה מצורות החשיבות ביותר של הפרוזה והנאה מביניהן. המאמר לרוב עוסק בנושא אחד בלבד ואינו כפוף למערכת מסוימת אלא אלא הוא עוקב את רצונו של הכותב (العمر, 2020, صفحة 58) (مبارك, 2018, صفحة 8).

המאמר העיתונאי הוא ז'אנר עיתונאי אינטלקטואלי שאירועים, תופעות, התפתחויות עכשוויות מהווים את הנושא שלו. הוא מתאפיין בהתייחסותו לסוגיות כלליות ומיידיות במידה עמוקה יחסית, תוך שימוש בשיטת הצגה, ניתוח, הערכה ומסקנה שמטרתה לספק הבנה מלאה לאירועים ולהתפתחויות כדי לקשר ביניהם (عبد الغني, سالم, و حجازي, 2011, صفحة 335).

מבחינת הצורה הוגדר המאמר כ"קטע חיבורי מוגבל באורך ובנושא, נכתב בדרך קלה בלי העמדת פנים, עיקרו הבסיסי שיהיה הבעה נאמנה על אישיותו של הכותב (חמד, 2018, עמ' 410).

מאמרים עיתונאיים בדרך כלל נכתבים על ידי עיתונאים מקצועיים, והם מופיעים בעיתונים, מגזינים ובאתרי חדשות.

מאמרים עיתונאיים בדרך כלל מאורגנים כך שהם מתחילים בכותרת מרכזית, ולאחר מכן מציעים סקירה כללית של האירוע או הנושא. המאמרים עשויים גם לכלול פרטים ספציפיים, דעות של מומחים, ציטוטים של אנשים המעורבים באירוע או בנושא, וניתוח של האירוע או הנושא.

מאמרים עיתונאיים חשובים כי הם מספקים לציבור את המידע העדכני ביותר על האירועים והנושאים החשובים ביותר של היום. הם יכולים גם להיות דרך עבור אנשים ללמוד על נושאים חדשים ולהרחיב את הידע שלהם (לוי & לוי, 2012, עמ' 163).

המאמר עוסק בנושאים ריאליים מוחשיים, ומציג רעיונות חדשות שמפרשים אותם ועוזרים להבנתם. הרעיונות היא הציר של המאמר, עם זאת המאמר משתמש בעובדות ובמידע, כאשר יש צורך לתמוך ברעיון, והמאמר פונה בעיקר לנפשו של הקורא מתוך כוונה להשפיע על מודעותו (العمر, 2020, صفحة 59).

מאמר דעה (opinion article):

הוא סוג של כתיבה עיתונאית המציג את דעתו או אמונותיו של המחבר על נושא מסוים. מאמרי דעה בדרך כלל מאורגנים כך שהם מתחילים בטענה מרכזית, ולאחר מכן מציעים ראיות כדי לתמוך בטענה זו. המאמרים עשויים גם לכלול דוגמה או שתי דוגמאות כדי להמחיש את הטענה.

מאמרים דעה חשובים כי הם נותנים לציבור הזדמנות לשמוע דעות שונות על נושאים חשובים. הם יכולים גם להיות דרך עבור אנשים להשמיע את קולם ולהשפיע על הדרך

שבה אנשים חושבים על נושאים. עם זאת, חשוב לזכור שמאמרי דעה אינם אובייקטיביים. הם משקפים את דעתו או אמונותיו של המחבר, וחשוב לקרוא אותם בזהירות (לוי & לוי, 2012, עמ' 132). בניגוד למאמרים חדשותיים המציגים מידע עובדתי ומדווחים על אירועים, מאמרי דעה מבוססים על נקודות המבט האישיות, האמונות והשיפוטיות של המחבר.

חשיבות מאמר הדעה בעיתונות העברית

מאמרי הדעה בעיתונות העברית מהווים חלק חשוב מהתרבות העיתונאית והחברתית בישראל. הם מספקים פורום למחשבה ולדיון על נושאים חשובים ומרכזיים בחברה. מאמרי הדעה מציעים פלטפורמה לפרסום ולהבעת דעות ותפיסות מרובות, ומקדמים את חופש הביטוי והדמוקרטיה. הם משפיעים על הדעות והתפיסות של הקוראים ויכולים להשפיע על מדיניות הממשלה והחברה בכלל.

הכותרת של המאמר ותפקידיה:

אם המאמר העיתונאי הוא הבסיס להצלחתה של העיתון, ואמצעיה לקבל קהל קוראים, הצלחת המשימה של העיתון תלויה בכותרת של המאמר העיתונאי. הכותרת תורמת ליצירת עמוד שמושך את עיני הקוראים... (חג, 2001, עמ' 226).

הכותרת היא "רצף מילולי (צירוף, משפט או מספר משפטים) המופיע בראש ידיעה או כתבה, שהמופד מן הטקסט באמצעות רווח מסוים ובאמצעות ניגוד טיפוגראפי" (שלזינגר, 2000, עמ' 100).

הכותרת היא מבנה עצמאי הפועל מבחינה סמנטית במרחב משלו. הכותרת נחשבת לקיצור הגדול ביותר של מה שמתחתיו, או מוקד של עיבוי וריכוז של משמעות הטקסט. לפיכך, זהו החלון הראשון של הקורא אשר דרכו הוא רואה את משמעות של הטקסט. זהו מפתח המשמעות הכללית שהקורא הביקורתי משתמש בה כמנורה כדי להאיר האזורים החשוכים (فضيلي, 2012, עמ' 67).

כותבי כותרות מבקשים להשפיע על הקוראים. קוטר (Cotter) קובע כי "כותרות קצרות אינפורמטיביות בצורה מקסימלית וגודל גופן או הכתב מתמודדים עם חשיבות סמיוטית". ההשפעה שהכותרות משיגות מאפיינים לשוניים הופכת אותן לבלתי נשכחות (Salih & Abdul Majeed, 2012, p. 193).

כותרות העיתונים צריכות להיות קצרות, מושכות עין ומושפעות; ובכל זאת, הם בלתי נשכחים ויעילים. לכן, הם כתובים במילים קצרות הנקראות במהירות ומשתלבות בקלות בחלל קטן בעיתון. לפיכך, כותרות בשפת העיתונים חשובות מכיוון שהן משקפות את התוכן של כל הגיליון או האירוע המדווח (Tiono, 2003, p. 53).

יש מאפיינים אחרים של הכותרת כמו אותיות גדולות ומודגשות והרחבה שלה על פני שתי עמודות או יותר שניתן לראות בקלות עוזרות למשוך את תשומת הלב של הקוראים. לקריסטל ודיווי הכותרות צריכות להכיל טקסט ברור, תמציתי ואם אפשר מסקרן הודעה, כדי להצית ניצוץ של עניין אצל הקורא הפוטנציאלי, אשר הוא אדם שענינו נעות במהירות במורד עמוד ועוצרות כשמהו מושך את תשומת ליבו (Salih & Abdul Majeed, 2012, p. 193).

הכותרת היא בדרך כלל הרכיב הראשון שנקרא. סדר הכנת הרכיבים חושף מה קודם ליצירת הכותרות בפועל. אכן, הכותרת היא תוצאה של שיקול זהיר ביותר (Bedrichova, 2006, p. 23). כותרות עיתונים הן כלי אופטימיזציה של רלוונטיות: הן נועדו ליעל את הרלוונטיות של הסיפורים שלהן עבור הקוראים שלהן (Dor, 2003, p. 696). וואן דייק

(Van Dijk) מייחס קונקציה עירית ואינפורמטיבי לכותרת שהיא סיכום המאמר באומרו: " לכל פריט חדשותי בעיתונות יש כותרת [...] ולרבים יש הקדמה, בין אם הם מסומנים בסוג מיוחד של הדפסה ובין אם לאו. יש לנו גם כלל בסיסי עבורם: הכותרת מקדימה את ההקדמה, וביחד הן מקדימות את שאר הפריט החדשותי. גם תפקידם המבני ברור: יחד הם מבטאים את הנושאים המרכזיים של הטקסט. כלומר, הם משמשים כסיכום ראשוני (Van Dijk, 1988, p. 53).

חשיבות הכותרת:

כלל ברזל בעיתונות הוא, שאין ידיעה או כתבה ללא כותרת. הכותרת בעיתון יומי או בכתב עת, היא אחד המרכיבים הבולטים ביותר המושכים את תשומת לב הקורא, עוד בטרם צלל לנבכי הטקסט (לימור & מן, 1997, עמ' 434).

חשיבות הכותרת באופן כללי היא בכך שהיא מהווה את אחד מספי הסף החשובים ביותר של הטקסט ומרכיב פנימי המהווה ערך סמנטי עבור הלומדים, שכן ניתן לראות בה כמייצגת סמכות הטקסט המעידה על משמעות כלשהי, כמו גם אמצעי לחשוף את טיבו של הטקסט ולתרום לפענוח עמימותו (فضيلي, ٢٠١٢, صفحة ٦٧).

הכותרת המתנוססת בעמוד הראשון של עיתון או על שעריו של כתב עת, המוצגים למכירה, ממלאת תפקיד דומה לזה של שלט הנאון בפתח החנות. היא צריכה ללכוד את העין, כדי שהקורא הפוטנציאלי יעצר לרגע, יעיין בה, יבין במה מדובר – ואולי אף יחליט לקנות את העיתון, כדי לקרוא את מה מסתתר מאחורי הכותרת. וכך גם בעמודים הפנימיים של העיתון ושל כתב העת. הקורא מעלעל במהירות בעמודים הרבים ועוצר כדי לקרוא כתבה זה או אחרת, בעיקר בזכות הכותרת, שהיא ה"שלט" המתנוסס באותיות גדולות ובולטות מעל הכתבה (לימור & מן, 1997, עמ' 434).

כותרות עיתונים נחשבות חשובות מאוד מכיוון שכותרות יכולות למשוך מישהו לקנות את העיתון. כותרות העיתונים מסוגלות להגיע להרבה יותר קוראים מאשר הכתבות, משום שמי שקונה עיתונים בדרך כלל היה מעיף מבט ראשון בכותרות לפני שהם מחליטים אם גיליון מסוים שווה לקרוא להם או לא. חוץ מזה, לעתים קרובות מציצים בכותרות במקומות ציבוריים כמו בתחנת האוטובוס, בתחנת הרכבת, מוצגות על פליירים, ואפילו על הכביש כאשר הנהגים צריכים לעצור לרמזור האדום; לכן, אין זה מפתיע אם לכותרות, במיוחד לכותרות העמוד הראשון, יש השפעה רבה על הקוראים (Tiono, 2003, p. 53).

התפקיד של הכותרת:

כיום, יש הסכמה רחבה בנוגע לתפקיד הכפול והמתחרה של כותרות העיתונים, כלומר ליידע ולשכנע:

מצד ראשון, הכותרת צריכה לספק לקורא את המידע העיקרי הכלול בפריט (מאמר). ומצד שני, הכותרת היא גם החלק הפותח והחשוב ביותר של הפריט ואמורה כי הקורא לא רק יעיין, אלא גם לשכנע אותו/ה לקרוא את כל הפריט (המאמר) במלואו. עם זאת, העורך נתקל במגבלות מקום ומגבלות הקשריים הנובעות מתפקידה של הכותרת העיתונאית בעיתון. לכן, כותרות העיתונים נוטות להיות בעלות סגנון מיוחד; הן מתאפיינות בעובדות ובמאפיינים תחביריים של הדיבור הטלגרפי. הן כוללות ביטויים נועזיים, מבלבלים, משכנעים ומגזימים, ומוצגות בגופנים גדולים ולעיתים צבעוניים (Isani, 2011, p. 84).

ברור שכותרות עיתונים מסוימות מספקות מה שנראה כסיכום (או תקציר) של הכתבה שלהן, אבל התפיסה התיאורטית הכללית שלוקחת זאת כפונקציה המהותית של הכותרת

נראית צרה מדי, לפחות משלוש סיבות. ראשית, אפילו כותרות החדשות הכי טיפוסיות, אלה שמופיעות במה שנקרא לעיתים "עיתונים איכותיים", לא תמיד מסכמות את הסיפורים שלהן. חלק מהכותרות מדגישות את פרט יחיד שהופק מתוך הסיפור, בעוד שכותרות אחרות מכילות ציטוט שהעורך החליט לקדם לתחילה. שנית, התפיסה המסורתית של כותרות העיתונים כסיכומים בהחלט לא משקפת את תפקידן המהותי של כותרות העיתונים בעיתונים הפופולריים ביותר. נקודה זו הובהרה על ידי בלשנים שונים, ובפרט על ידי לינדמן (Lindemann). כפי שמסביר לינדמן, כותרות העיתונים הפופולריים נדירות מסכמות את סיפוריהם, ולעיתים קרובות הן לא תמיד כמו מברקים, ובמקרים רבים אפילו לא מועילות. הסיבה השלישית לדחיית התפיסה המסורתית היא העובדה שכותרות העיתונים נראות כאילו יש להן תפקיד נוסף וממשי, העובר על תפקיד הכיוון המשמעותי שממנו צריך להתפס את הכותרת כסיכום. בל (Bell) אומר כי כותרות העיתונים הן "'חלק מרטוריקה חדשותית שתפקידה למשוך את הקורא". ניר (Neer) טוען כי הכותרת "מושכת את תשומת ליבו של הקורא ומעוררת אותו לקרוא את הסיפור כולו". הכותרת יש לה תפקיד כפול: פועלה ככותרת מציינת, ביחס לטקסט המקושר אליו, ופועלה ככותרת עקרונית, ביחס לקורא (הנמען) אליו הטקסט מתכוון. שתי התפקידים נמצאים בתיאום, התפקיד הסמנטי מכיל את התפקיד הפרגמטי ומצדד לו... התפקיד הראשי של הכותרת ... הוא להתריע לקורא (הנמען) לגבי טבע הטקסט או תוכנו. זהו התפקיד הפרגמטי של הכותרת והוא כולל את התפקיד הסמנטי. הכותרת מאפשרת לקורא להבין את משמעות הטקסט. (Dor, 2003, p.p. 697-698).

לגבי התפקיד של הכותרת, יש שתי קבוצות של דעות, דור (Dor) וגטני (Gattani), מציגות ניתוחים נפרדים אך משלימים אחד את השני, אשר ניתן לסכם במונחים של פונקציונליות מאקרו ומיקרו. דור גורס שהכותרות הן "המתווכות בין הסיפורים לקוראים" ויש להן ארבע תפקידים: לסכם, להדגיש, למשוך ולבחור. גטני מזהה שלוש פונקציות רחבות של כותרות מאקרו: הכותרת האינפורמטיבית שנותנת רעיון טוב על נושא הכתבה; הכותרת האינדיקטיבית שמתייחסת למה שקרה בכתבה ולבסוף, הכותרות המושכות העין שאינן מודיעות על תוכן הכתבה אלא נועדו לפתות אנשים לקרוא את הסיפור (Isani, 2011, p. 84).

ניתן לסכם את התפקידים הבסיסיים של כותרת שלהן:

- א. לסכם החדשות.
- ב. לדרג את חשיבותם של סיפורים.
- ג. לשמש כמרכיבים ברורים בעיצוב הדף.
- ד. לשכנע את המתבונן (Salih & Abdul Majeed, 2012, p. 195).

סוגי הכותרות:

הכותרת בעיתונות כוללת, למעשה, כמה סוגים שננסה לסכם כמה מהן שלהן:

- **כותרת שקופה:** היא כותרת שמספקת מידע מלא על הידיעה. היא כותרת קצרה, ברורה ותמציתית שמספקת לקורא את כל המידע שהוא צריך כדי להבין את הידיעה. כותרות שקופות משמשות לעיתים קרובות כדי לספק לקורא את המידע החשוב ביותר על הידיעה בזמן קצר. לדוגמה:

(1) מגזימים ומנפחים: האנטישמיות באר"ב היא כישלון חרוץ" (שמיר, מעריב, 28.01.2023)

כותרות שקופות יכולות להיות יעילות מאוד לספק לקורא את המידע החשוב ביותר על הידיעה בזמן קצר. עם זאת, חשוב להשתמש בהן בזהירות. אם הכותרת השקופה ארוכה מדי או מסובכת מדי, הקורא עלול לא להבין את המידע (שלזינגר , 2000, עמ' 100).

● **כותרת עם שאלה:** זוהי טכניקה ידועה בכתיבת כותרות, בה עושים שימוש ביצירת תחושה שיש לכם בדיוק את התשובה המדויקת לשאלת הגולש. עשו שימוש במילות שאלה כגון: מדוע, כיצד, איך, איזה, כמה, מה ועוד. שאלה גורמת לגולש לרצות לדעת מה התשובה, או לגרום לו להמשיך לקרוא ולזכות במידע על דיון בנושא שמעניין אותו. כאשר הקורא מזדהה עם השאלה או שיש לו בעיה דומה, הוא ימשיך לקרוא בכדי למצוא את הפתרון. אנשים רוצים לדעת יותר וללמוד דברים חדשים, לכן ידוע שכותרות שמתחילות במילות שאלה, תצבורנה קהל גולשים גדול יותר (ישראלסקי, 27.7.2014).
(2) 'מי יגבה מחיר מהמחבלים בבתי הכלא? (ליאורה לויאן, ישראל היום, 25.06.2023)

● **כותרת עמומה:** כותרת עמומה: כותרת שמספקת מידע מועט על הידיעה ומותירה את הקורא סקרן. כותרות עמומות משמשות לעיתים קרובות כדי למשוך את תשומת הלב של הקורא ולעודד אותו לקרוא את הידיעה.
(3) " זייפני השמאל " (בראלי, ישראל היום, 12.06.2023)

כותרות עמומות יכולות להיות יעילות מאוד למשוך את תשומת הלב של הקורא ולעודד אותו לקרוא את הידיעה. עם זאת, חשוב להשתמש בהן בזהירות. אם הכותרת העמומה לא מעניינת מספיק את הקורא, הוא עלול לא לקרוא את הידיעה. (שלזינגר , 2000, עמ' 100).

● **כותרת עובדתית (אינפורמטיבית, מידעית):** כותרת שהיא סיכום קצר ותמציתי של הרעיון המרכזי במאמר. כבר בכותרת יהיה מידע שמתייחס לתוכן המאמר, ובמידה והמאמר נקודתי, היא תכלול עובדה. הכותרת תהייה קצרה, ברורה ומדויקת. (ישראלסקי, 27.7.2014).
(4) " זוגות שעוברים הליך פונדקאות יוצאים מזה מחזקים יותר " (דואק, מעריב, 23.2.2023, 26.2.2023)

● **כותרת מגמתית, נוקטת עמדה:** כותרת סובייקטיבית המביעה עמדה באופן מרומז או במפורש, ומתמקדת בהיבט אחד מתוך טקסט או הציטוט מתוכו. כותרת זה מאפשרת לעורך לבחור בפרט המעניין או החשוב ביותר, לעתים בציטוט החשוב, המעניין או העסיסי ביותר, ולהעניק לו בולטות, ועל ידי כך למשוך את תשומת ליבו של הקורא (לימור & מן, 1997, עמ' 436).

(5). " סיקור הרפורמה פוגע במתנגדיה " (לקס, ישראל היום, 23.2.2023, 22.2.2023)

● **כותרת פיקנטית:** כותרת המעוררת עניין וסקרנות אצל הקורא ומנוסחת לרוב בדרך מפתיעה ומעניינת. כותרת שתפקידה לגרות את הקורא לקרוא את הטקסט וזאת על ידי שימוש באמצעים רטוריים: פתגמים, צירוף של מילים מנוגדות ומשחקי מילים.
(6). " נתניהו והרפורמה: קירח מכאן ומכאן " (מרגלית, ישראל היום, 31.05.2023)

כותרת שקופה	כותרת עמומה	כותרת עם שאלה	כותרת עובדתית	כותרת פינקטית	כותרת מגמתית, נוקטת עמדה
5%	34%	8%	16%	4%	33%

טבלה (1) סוגי הכותרות

יתברר מהטבלה שלעיל כי כותרת עמומה מחזיקה מעמד בסוגי הכותרות בשני העיתונים מכיוון שהיא מהווה כ (34%) מכלל הכותרות בשני העיתונים. נראה שהכותרות העמומות משמשות תפקיד משמעותי וקריטי בסוגי הכותרות בשני העיתונים. אחד מהמטרות שהכותרת העמומה מציגה היא השימוש בכדי למשוך את תשומת לבם של הקוראים. על ידי נגיעה לסקרנות, היא מצליחה ליצור חידוש בהתעניינות הקוראים ומזמינה אותם להמשיך לקרוא את המאמר.

כותרת מגמתית, נוקטת עמדה מחזיקה מעמד טוב אחרי כותרת עמומה, מכיוון שהיא מהווה (33%) מכלל הכותרות בשני העיתונים. השימוש בכותרת מגמתית, נוקטת עמדה יש לו מטרה אחת שהיא כדי להביע את עמדת הכותב בנושא וגם כדי לעורר דיון או שיח בנושא. כותרת זו עשויה להיות יעילה יותר בהעברת עמדה, מכיוון שהיא מציגה באופן ישיר את המסר של הכותב.

ניתוח המבנה התחבירי של הכותרות

מבנה תחבירי הוא האופן שבו המילים במשפט מתחברים זו לזו כדי ליצור משמעות. הוא חלק חשוב מאוד מהשפה, מכיוון שהוא מאפשר לנו להביע את מחשבותינו באופן ברור ויעיל.

המבנה התחבירי של הכותרות במאמר הדעה בעיתונות העברית חשוב מכיוון שהוא עוזר לקוראים להבין את הנושא של הכותרת, את הטענה העיקרית של הכותרת ואת הקריאה לפעולה. זה יכול לעזור לקוראים להחליט אם הם רוצים לקרוא את המאמר המלא, וזה יכול גם לעזור להם להבין את הטיעון של המאמר טוב יותר.

מבנה תחבירי הוא חשוב מאוד ליכולת שלנו לתקשר בצורה יעילה. כאשר אנו יודעים את הכללים הבסיסיים של מבנה תחבירי, אנו יכולים להביע את מחשבותינו בצורה ברורה ועניינית. מבנה תחבירי גם חשוב ליכולת להבין את מה שאחרים אומרים. כאשר אנו יודעים את מבנה המשפט, אנו יכולים להבין את המשמעות של המילים והביטויים השונים. תחביר המשפט הוא היסוד הבסיסי המארגן את חלקי המשפט; הוא מעמיד אותם ברצף לוגי כלשהו, מציב אמצעי תחילה וקישור וקובע את המסגרות של המשפטים. בעשורים האחרונים הקשר בין הבלשנות למחקר הספרות הולך ומתהדק, ובמסגרת זו נחקר גם התחביר כמאפיין סגנוני של הספרות. הבלשנות חקרה את האופנים שבהם הבחירה בצורות לשון ובמבנים תחביריים משרתת מטרות אסתטיות בטקסט הספרותי (רנן, 2018, עמ' 100).

המבנים התחביריים של כותרת מאמרי דעה:

מבנה תחבירי הוא האופן שבו מילים מצטרפות זו לזו ליצירת משפטים. הוא קובע את סדר המילים, את היחסים שבין המילים ואת משמעות המשפטים. הוא עוזר לנו ליצירת משפטים תקינים שמעבירים את המסר המכוון. באופן כללי, מנסח כותרת של מאמרי דעה נוטה להשתמש במבנה תחבירי גמיש יחסית בעל פחות מילים המובנות בקלות יחסית.

צירוף שמני:

כותרת שמנית היא כותרת שאינה מכילה בניוח פועל כלל. בתחילת הכותרת עומד שם עצם שעשוי להופיע לבד או שהוא עשוי להיות מלווה במרכיב אחד או יותר. כותרות שמנית מספקות מידע עם מספר מוגבל של מילים (Salih & Abdul Majeed, 2012, p. 207)

(7) "הקניבליזם של הימין" (כהן, ישראל היום, 2023.03.23)
(8) "תרבות של מדון" (מרגלית, ישראל היום, 2023.05.02)
(9) "פרצופה של המדינה" (זהבי, מעריב, 2023.06.30)
(10) "יתמות פוליטית" (דיין, ישראל היום, 2023.06.26)

צירוף שמני בכותרת של מאמר דעה יכול למלא מספר פונקציות פרגמטיות. ראשית, הוא יכול לספק מידע מקיף ומסכם על תוכן המאמר. לדוגמה, הכותרת מס' (7) מספקת מידע על הנושא העיקרי של המאמר. המאמר דן בהתעקשות על חוקים והחלטות שמתקיימות בקרבי הימין, ובעיקר בקשר לרפורמה המשפטית שמתכוונת לתקן עיוותים משפטיים ולחזור כוח לנבחרים. גם כן צירוף שמני יכול לעורר את סקרנותו של הקורא. לדוגמה, הכותרת מס' (8) היא כותרת מושכת ומאתגרת שעשויה לגרום לקורא לרצות לקרוא את המאמר כדי להבין את נקודת מבטו של הכותב. המאמר עוסק בתרבות המדון בחברה הישראלית ובמשך ההיסטוריה, עם התמקדות במחלוקות וקורות ישראל בעבר ובהווה.

צירוף שמני יכול להשתמש במילים חזקות ומעוררות עניין כדי ליצור השפעה רגשית על הקורא. לדוגמה, דוגמה מס' (9,10) הן כותרות דרמטיות שעשויה לעורר תחושת פחד או דאגה אצל הקורא.

בסופו של דבר, הבחירה להשתמש בצירוף שמני בכותרת של מאמר דעה היא החלטה אישית של מנסח הכותרת שמטרתה להשיג את האפקט הרצוי על הקורא.

בנוסף, הצירוף השמני יכול לשמש כדי ליצור צורה מוחשית בראשו של הקורא. צורה מוחשית יכולה למשוך את תשומת ליבו של הקורא ולגרום לו להרגיש מעורב בתוכן.

משפט פשוט:

המשפט הפשוט נפוץ ביותר בכותרות של המאמרים, הוא משפט שמתהווה משני חלקים עיקריים הם נושא ונשוא (bakshi, 2000, p. 1) והוא חייב לכלול בין חלקיו רק נושא אחד ונשוא אחד (Xavier, 2008, p. 62).

(11) "המגמה לפיה"סין בראש מעיינינו צריכה להשפיע על התכנון האסטרטגי של ישראל" (שוכל, מעריב, 2023.01.31).

(12) "הליכוד צריך לשנות מסלול" (בראלי, ישראל היום, 2023.06.19).

משפטים פשוטים הם כלי חשוב להעברת מסר ובניסוח כותרות של מאמרי דעה. הם קצרים וברורים, מה שהופך אותם קל לעיכול עבור הקורא. בנוסף לכך, הם יכולים להיות חזקים וקולחים, מה שמושך את תשומת הלב של הקורא וגורם לו לרצות לקרוא עוד.

משפטים פשוטים יכולים לשמש כדי להביע רעיונות מרכזיים. דוגמה מס' (11) מציגה בבירור את המסר של המאמר במפורש ומסכמת את דעתו של כותב המאמר. בנוסף, משפטים פשוטים יכולים לשמש כדי להציג טיעונים או נקודות מבט ספציפיות. דוגמה מס'

(12) מציגה טיעון ספציפי לגבי נושא מסוים בהתנהגותו של הליכוד שדוחף את הקורא לעיין במאמר המלא.

המשפט הפשוט הוא המשפט השולט במבנה הכותרת של מאמר הדעה בשני העיתונים, הוא מהווה כ- (58.58%) מכלל המשפטים.

משפט פשוט שמתהווה משני חלקים עיקריים הם נושא ונשוא (Bakshi, 2000, p.1). המשפט שהנשוא שלו הוא פועל, נקרא משפט פועלי והמשפט שהנשוא שלו אינו פועל, נקרא משפט שמני (צאלח, 2020, עמ' 33).

המשפט הפועלי הוא המשפט החשוב ביותר בכותרת. הוא לרוב מסכם את העיקרון של המאמר. בניתוח של כותרות של שני העיתונים, נמצא שהמשפט הפועלי מהווה כ- (68%) משאר המשפטים בכותרות.

(13) "נתניהו לא רוצה תקשורת חופשית" (אהרוני, ישראל היום, 19.7.2023).

(14) "בין הקסבה לוועדת הכספים: המינוח של שעת חירום השתנה בממשלה הנוכחית" (בן כספית, מעריב, 25.02.2023)

המשפט הפועלי נחשב למשפט הדומיננטי ביותר בלשון העברית, ויש לו מספר יתרונות, הוא מאפשר להדגיש את מבצע הפעולה. זה מאפשר להדגיש את האדם או הדבר שמבצע את הפעולה, וזה חשוב במיוחד כאשר רוצים להדגיש את האחריות או את המעורבות של אותו אדם או דבר. גם כן הוא מאפשר להציג את הפעולה בצורה תמציתית יותר, וזה חשוב במיוחד כאשר רוצים להעביר מידע בצורה מהירה ויעילה.

החשיבות של משפט פועלי מתגלה בכך: המשפט הפועלי מאפשר לכותב ליצור משפטים בלתי נגמרים על ידי שימוש בפעלים שונים, בזמנים שונים, ועם הוספת מרכיבים משניים כמו המשלימים, הן משלימי פועל והן משלימי שם. זה מסייע לכותב להביע את הרעיון או המסר שלו ולשתף בצורה מדויקת ובעושר. גם כן משפט הפועלי מאפשר להביע התחייבות, רצון, יכולת, אפשרות, חובה, ועוד. זה מאפשר לשנות את משמעות המשפט בהתאם להקשר ולמטרה.

משפט מחובר:

המשפט המחובר הוא מורכב משני מבנים תחביריים של אותה רמה תחבירית, והם שני משפטים עצמאיים (משפטים פשוטים) שהצטרפו למשפט אחד ארוך, וכל משפט נותר בשלמותו (Coffin & Bolozky, 2005:337).

משפטים מחוברים מאפשרים לכותבים להביע רעיונות מורכבים ומרובי פרטים בצורה יעילה. לכן, הם מתאימים במיוחד למאמרים, בהם חשוב להציג מידע רב ומעמיק. לעומת זאת, כותרות נועדו להיות קצרות ותמציתיות, ולכן הן אינן מתאימות לשימוש במשפטים מחוברים.

(10). " עשורים מנבאים את סוף דרכו הפוליטית, אך האם הפעם קסמו של נתניהו פג? " (כהן, מעריב, 2.04.2023).

(16). "ביטחון המדינה נפל בין כיסאות הממשלה, וגלנט הוא המושפל מכולם" (מוריה, מעריב, 04.03.2023)

משפטים מחוברים משמשים בכותרות רק לעיתים רחוקות, והם מהווים רק כ-17% מכלל הכותרות. קיימות מספר סיבות לאי שימוש במשפט מחובר בכותרות:

כותרות צריכות להיות קצרות וברורות. משפט מחובר, בדרך כלל, מתרכז ברעיונות מרובים והוא עשוי להיות ארוך יותר ממשפט פשוט, ולכן הוא עלול להיות קשה לקריאה ולהבנה, גם כן כותרות צריכות להעביר מסר חד וברור. משפט מחובר לעיתים קרובות מציג שני משפטים או יותר, כל אחד עם מסר משלו. זה עלול לגרום לכותרת להיות מבלבלת או לא ברורה.

כותרות צריכות להיות מושכות את העין ומעוררות עניין. משפט מחובר לעיתים קרובות נשמע פורמלי או יבש. זה עלול להפוך את הכותרת לפחות מעניינת ומזמינה לקריאה. עם זאת, ישנם מקרים בהם שימוש במשפט מחובר בכותרת הוא רצוי או אף הכרחי. לדוגמה, כאשר הכותרת מציגת שני נושאים חשובים שקשורים זה לזה, שימוש במשפט מחובר עשוי להיות יעיל יותר בהעברת המסר. ברוב המקרים, אפקטיביות גדולה יותר ניתן להשיג על ידי שימוש בכותרת פשוטה.

(17). "מותר להתנגד לרפורמה המשפטית, אסור בשום אופן לערב את המילואים" (קדוש, מעריב, 20.23.2023. 04.03.2023)

כותרת מס' (17) מביעה שתי רעיונות, בחלק הראשון (איבר א') הכותב רוצה לומר שכל בן אדם יש לו זכות להתנגד לרפורמה המשפטית שהציעה הממשלה. זו היא זכות דמוקרטית בסיסית, והיא חלה על כל אזרח, ללא קשר לדעותיו או עמדותיו. בחלק השני (איבר ב') הוא אוסר לשתף את המילואים בה דרך סירוב השרות, הוא רוצה לומר שסירוב המילואים הוא סכנה לביטחון המדינה. זהו רעיון מעורר מחלוקת, אך הוא מבוסס על ההנחה שסירוב המילואים עלול לפגוע ביכולת של המדינה להגן על עצמה מפני אויבים.

משפט מורכב

הוא משפט שמכיל בתוכו משפט עצמאי אחד (משפט יסוד) ופסוקית תלויה בו (פסוקית שלא יכולה לעמוד לבד כמו משפט). להיפך ממשפט מחובר, משפט מורכב מכיל פסוקית שאינה בעלת מבנה תחבירי שווה. פסוקית משועבדת תלויה במשפט יסודי, כדי להשלים את המשפט מבחינה תחבירית וסמנטית, ולכן אינה יכולה לעמוד לבד (Coffin & Bolozky, 2005 p.p. 338-339). הפסוקית משועבדת למשפט יסודי בסימן שעבוד מסוים (גלעדי, 1989, עמ' 78).

(18). " בצעדי הממשלה הנוכחית נדמה כי ראשי הרשויות יהפכו לבובה על חוט" (אופיר, מעריב, 20.23.2023. 29.01.2023)

(19). "כשאין מה לומר, מרימים את הקול" (בראלי, ישראל היום, 2023, 1.01.23)

משפט מורכב בטקסט הוא כלי טקסטואלי יעיל להעברת רעיונות מורכבים ולהעשרת הטקסט. הוא מאפשר להוסיף מידע, והסברים מגוונים, ובכך ב מסייע לשפר את הבנת הנושא.

כותב מאמר משתמש במשפט מורכב כדי להציג מידע נוסף על נושא המאמר שלו. המשפט המורכב משרת את המטרה הזו ובכך מעביר את המסר של הכותב בכל פרטיו.

(20). " בניגוד ללפיד, גנץ היה הראשון להבין שגישה פרגמטית תשתלם לו" (טאטיקה, מעריב, 2023, 04.07.23)

דוגמה מס' (20) כותב המאמר מציין באופן ברור את עמדתו ומתייחס לגישה והתגובה של בני גנץ ויאיר לפיד לאירועים הביטחוניים בישראל. הוא מבהיר את דעתו בכותרת זו.

כותרת המאמר צריכה להיות מושכת ומזמינה כדי לגרום לקורא לקרוא את המאמר. משפט מורכב אינו מתאים למטרה זו, מכיוון שהוא ארוך ומעורפל.

(21). " כשמדברים על"אובדן המשילות", כדאי גם לראות כיצד חיים פה חלק מהבדואים" (להב, מעריב, 2023, 03.03.23)

דוגמה מס' (21) הנושא שדן בו המאמר מובהר בכותרת: זהות וחיי הבדואים בישראל בהקשר של פשעים, אלימות ו"אובדן המשילות". אז התברר תוכן המאמר לקורא בלי שיבוש הבנה.

רוב המשפטים המורכבים שנוסחו בכותרת מאמר הדעה בשני העיתונים היו בעלי פסוקית לוואי, פסוקית הלוואי תפקידה העיקרי היא להרחיב על פרט מסוים במשפט ולהעניק מידע נוסף בנושא.

(22). " הצלת המדינה מהתהום שאליה היא מתדרדרת אינה משימה בלתי אפשרית" (לנדה, מעריב, 2023, 07.14.23)

(23). " הנזק שגורם בן גביר לתדמיתה ומעמדה של מדינת ישראל מדאיג" (הררי, מעריב, 2023, 05.10.23)

בדוגמה מס' (22), הפסוקית משמשת למטרה המוסברת על ידי הכותב, שהיא קביעת המצב המותר להגיע לו במדינה. הכותב מתריע כי מדינה שאינה מסוגלת להתמודד עם האתגרים העומדים בפניה היא מדינה חלשה, ועלולה להימצא בסכנה. עם זאת, הכותב גם בוחן אפשרות להצלת המדינה מהמצב הזה, כאשר הוא מציע את הפתרון "להקים מערכת הגנה חזקה". הפסוקית מוסיפה מידע שמספיר ומפרש את כוונתו של הכותב ומציין את הנושא שהמאמר דן בו.

בדוגמה מס' (23), הפסוקית מספקת מידע לקורא בנוגע לנושא מרכזי, בהתאם לראותו של הכותב. הכותב רואה את הקשיים בהתנהגותו של בן הגביר כבעיה חמורה, שעלולה לסכן את ביטחון המדינה. הפסוקית מספקת לקורא מידע על הקשיים הספציפיים בהתנהגותו של בן הגביר, וכן על ההשלכות של הקשיים הללו על ביטחון המדינה.

פסוקית שמתחילה במילת שאלה יכולה להיות כלי יעיל בכתיבת כותרת. היא יכולה לעורר רגש אצל הקורא, לגרום לו להרגיש מעורב במה שכתוב, ולגרום לו לרצות לדעת את התשובה לשאלה.

(24). "אזרחי ישראל מרגישים בכיס את מה שהם לא רואים בכותרות" (פורר, מעריב, 2023. 03. 31)

(25). "מי שיורד מהארץ לא מחובר למציאות - ולציונות" (לויאן, ישראל היום, 2023. 02. 05)

בדוגמה מס' (24) הפסוקית מעוררת את סקרנותו של הקורא כדי לדעת מהו מכוון, המאמר דן בנושא תקציב המדינה שהראה העלאה גדולה ביוקר המחיה במדינה ומסביר את השפעתו על חיי האזרחים.

בדוגמה מס' (25) ייחודה של פסוקית נושא מסוג זה הוא שהיא סתמית מצד אחד, כלומר היא אינה מתייחסת לדמות ספציפית, ומצד שני היא מאפשרת ליצור דמות ארכיטיפית. המאמר מתייחס לקשיים ואתגרים של קהילת יהודים בדרום אפריקה ומתעקש להבהיר כי ישראל היא לא מתנה שקיבלו, אלא משימה שלקחו על עצמם.

לפי קורפוס המחקר התבררה שהמשפט המורכב מהווה כ- (23.66%) משאר המשפטים. הסיבה טמונה בכך שמשפט מורכב עלול להיות פחות מושך. כותרת מאמר צריכה להיות מושכת ומזמינה, כדי לגרום לקורא לקרוא את המאמר. גם כן לפעמים המשפט המורכב עלול להיות ארוך ומעורפל, מה שעלול להרתיע את הקורא מלקרוא את המאמר.

מאפיינים תחביריים

מאפיינים תחביריים הם תכונות של המבנה של הלשון שמשפיעים על דרך הצטרפותם של המילים וקישורם זה עם זה במשפט.

השימוש במשפט שאלה

משפט שאלה שאחת מהגדרותיו היא "הקבצה לוגית של מילים המוצגות על ידי סימן שאלה", הוא אחד מסוגי המשפטים בקלסיפיקציה התחבירית. הוא מאופיין על ידי ציינים פורמליים אלו: מילים או מיליות מסוימות (כינוי שאלה, כגון מי, מה, ותוארי פועל שאלה, כגון האם, איך. (ב) היפוך סדר מילים, (ג) הנגנה (אינטונציה) בדיבור וסימן שאלה בכתב (בורשטיין, 2004, עמ' 459). שימוש במשפט שאלה מעורר בנמען ציפייה לקבלת תשובה או מידע על נושא מסוים (אילון, גרילק, & שילה, 2006, עמ' 60).

התפקיד הבסיסי של משפט שאלה הוא לבקש מידע, או לקבל מידע חדש.

(26) "אז מתי מותר לבן גביר לעלות להר?" (לויאן, ישראל היום, 23.05.2023).
(27) האם השסע בחברה הישראלית מסייע להופעתן של פעולות הטרור? (אחימאיר, מעריב, 20.01.2023)

משפטי שאלה יכולים להביע שאלה אמיתית רק כאשר הם נאמרים לבן שיח היכול לענות למוען. לפיכך משפט שאלה במונולוג (וכן במאמר, או בכתבה שאין בהם ציטוט של דו שיח) אינם מביעים שאלות אמיתיות (בורשטיין, 2004, עמ' 463).

(28) "מי יגבה מחיר מהמחבלים בבתי הכלא?" (לויאן, ישראל היום, 23.07.2023).
(29) "איך בכירי הליכוד לא רואים את הנורות האדומות המהבהבות?" (לוי, מעריב, 23.03.2023)

השימוש בשאלות, יהיה סוגן אשר יהיה, מחזק ומבליט את טענת הכותב, וזוהי כנראה, הסיבה לשימוש הרב יחסית באמצעי רטורי זה בכתביה הארגומנטטיבית (אילון, גרילק, & שילה, 2006, עמ' 60).

הכותב בדוגמה מס' (28) מנסח את הכותרת על פי משפט שאלה, הוא לא רוצה תשובה ספציפית, כלומר שם מסיום, אלא הוא חותר למצוא דרך כל שהיא להשיג איזון בין צרכי הביטחון הלאומי לבין זכויות האזרחים, דרך זו מובילה למנוע אירועים ביטחוניים. דוגמה מס' (25) השאלה מביעה את תמיהתו של הכותב מחוסר היכולת של חלק ממנהיגי הליכוד שהם אינם מסוגלים לראות ולהבין את התפתחויות של המציאות הפוליטיות והחברתיות הנוכחיות. הם אינם מסוגלים לראות את האותות האדומים או להבין את האתגרים של החברה הישראלית, והם מתעלמים מן הביקורת והאזהרות מכיוונים פנימיים וחיזוניים.

המשפטים הבנויים בצורה של שאלה, אך אין מצפים לתשובה. השאלה אינה מבקשת מידע, אלא מספקת אותו, יש לה משמעות של קביעה מודגשת. ניתן לראות שהשאלה הרטורית באה כשרוצים להציג או לחזק טענה. המוען מנצל את האפקט של הקביעה שיש בשאלות מן הסוג הזה לשכנע את הנמען בצדקת דבריו. בגלל הקביעה המודגשת והמתמצתת שיש בשאלות הרטוריות, נוח להשתמש בהן כמציגות טענה או כמסכמות סקסט טיעוני החוזר אל הטענה (אילון, גרילק, & שילה, 2006, עמ' 60).

ניתוח כותרות מאמרי הדעה, בשני העיתונים, המבוססים על משפט שאלה העלה כי רובן אינן דורשות תשובה. הן מספקות את התשובה לשאלה הנשאלת בתוכן המאמר, ובכך הן מעוררות את סקרנות הקורא ומעודדות אותו להמשיך לקרוא.

השימוש במשפט סתמי

לשון הכותרת מציגה מאפיינים תחביריים מיוחדים המאפשרים העברת מידע או רעיון בצורה קצרה ותמציתית. מאפיינים אלו כוללים גם את הסתמיות, המתבטאת בכך שהכותב לא מזכיר במפורש את הפועל (עושה הפעולה), אך לעיתים הוא מתקרב אליו דרך הניסוח.

משפט סתמי הוא משפט שאין לו נושא מפורש. כלומר, לא ידוע מי מבצע את הפעולה המתוארת במשפט. נהיר מציין ש "משפט הוא משפט שחסר בו הנושא, מפני שאי אפשר לפרשו או מפני שאין למדבר עניין לעשות זאת. ניר כותב כי הסתמיות מבחינת המבנה התחבירי מתבטאת בכך שהכותב אינו מזכיר במפורש את האגנט (עושה הפעולה) , אם כי לעתים הוא משתמע מתוך הניסוח (בורשטיין, 2014, עמ' 191).

הסתמיות היא תכונה תחבירית שבה עושה הפעולה אינו ידוע. הסתמיות יכולה להופיע במגוון רחב של משפטים, אך היא נפוצה במיוחד בכותרות.

התפקיד של הסתמיות בכותרות הוא להציג את המידע בצורה קצרה, תמציתית וקולחת. הסתמיות עוזרת לכותרת להיות יותר ממוקדת ועוצמתית, והיא גם מעוררת את סקרנות הקורא.

משפט סתמי משחק תפקידים שונים שמהם:

- הדגשת הפעולה על פני עושה הפעולה.
- טשטוש זהותו של המקור לידיעה
- אינן חשיבות לעושה הפעולה (ארגמן, 2005, עמ' 74).

בעברית קיימות דרכים שונים לנסח משפט סתמי מהן: השימוש בפועל בסביל: (30). "הארץ" **נזכרו שצריך להגן על הדמוקרטיה (לויאן, ישראל היום, 29.01.2023).**

בדוגמה מס' (30) נמצא פועל בסביל "נזכרו" שנושא (עושה הפעולה) אינו נזכר, במקרה זה מנסח הכותרת רוצה לומר שהכל יכול לנטול על עצמו להזכיר את הנהלת עיתון "הארץ" לשמור על חופש הדעת, הוא לא קובע בן אדם מסוים אלא הכל, דבר זה עלול להרגיש את הקורא שהוא המכוון ועליו לנקוט תעד בנושא זה.

כותרות של מאמרים ושל טורים אישיים; אמנם גם במקרים אלו עשויה הכותרת לבטא מסר אוטונומי, אולם היא ממלאת אז בעיקר תפקיד של גירוי: היא מרמזת לקורא על תוכן המאמר, או מציבה בפניו מעין חידה, שאת "פתרונה" יוכל למצוא במאמר עצמו. במקרה השני הכותרת היא אנגימטית במתכוון (ניר, 1998, עמ' 1).

השימוש במשפט סתמי בעל פועל בסביל אינו שכיח בשני העיתונים, פועל בסביל היווה פחות מ (1%) מסך הכל של הכותרות הסתמיות בשני העיתונים.

השימוש בפועל ברבים:

דרך זו של שימוש בפועל ברבים היא אחת הדרכים הנפוצות בעברית להבעת הסתמיות. הניסוח בכותרת זו הוא סתמי במכוון, הן מטעמי קיצור הן כדי לגרות את הקורא לקריאת המאמר עצמו כדי לגלות את זהותם של המכוונים בכותרת (ניר, 1998, עמ' 3).

(31) "לא **גונזים** חלום של דורות: ישראל אינה אפיזודה חולפת (אחימאיר, מעריב, 17.07.2023).

(32) "שונאים בכאילו" (לקס, ישראל היום, 24.05.2023).

השימוש בפועל ברבים משרת מספר מטרות: להדגיש את הפעולה ולא את עושה הפעולה, מכיוון שהפעולה היא החשובה לפי תפיסתו של מנסח הכותרת.

דוגמה מס' (31) הכותרת עוסקת בנושא ההגירה לחול, ז"א מישראל למדינות אחרות במיוחד פורטוגל, בפועל "גונזים" לא נקבע את הנושא (עושה הפעולה) אלא הוא רומז לו על סמך שהקוראים יודעים על מה מדובר במאמר (בעיית ההגירה). דוגמה מס' (32) הכותרת אינה מבהירה לקורא כלום ביחס לתוכן המאמר, דבר זה דוחף את הקורא לקרוא את המאמר כדי לדעת, המאמר דן בבעיית השנאה כלפי המגזר החרדי. הכותב כשהשתמש בפועל "שונאים" הוא רוצה להתעלם מעושה הפעולה, מכיוון שהוא מתעניין בבעיה עצמה (השנאה), ז"א הוא מתעניין בפעולה ולא בעושה הפעולה.

השימוש במילים המביעות סתמיות:

מילים המביעות אי בהירות הן מילים שאינן מתייחסות לדברים ספציפיים אלא כלליות. הן יכולות להתייחס לאנשים, דברים, מקומות, זמנים או מושגים.

(33) "כולם אשמים - רק לא ההתנהלות הכושלת של הממשלה הנוכחית" (גנור, מעריב, 07.06.2023)

בדוגמה שלעיל, המילה 'כולם' היא מילה המביעה את הסתמיות, מכיוון שמנסח של הכותרת אינו מצהיר בדיוק מי הוא האשם, דבר זה דוחף את הקורא לקרוא את המאמר המלא כדי לדעת מיהו המכוון במילה זו.

מסקנות:

- על סמך הניתוח של כותרות מאמרי דעה בשני העיתונים, ניתן להסיק את המסקנות הבאות:
- מאמר הדעה כובש מקום משמעותי וגדול בעיתונות העברית. מאמרים אלו מספקים מידע על נושאים שמעוררים דיון בקרב החברה הישראלית.
- כותרת היא אחד המרכיבים החשובים ביותר של המאמר העיתונאי בכלל ומאמר הדעה בפרט. היא מהווה את הפתח למאמר, ומטרתה העיקרית למשוך את תשומת ליבו של הקורא ולגרום לו להמשיך לקרוא את המאמר.
- כותרות של מאמרי דעה בשני העיתונים נוטות להיות קצרות, ברורות ותמציתיות, הן בדרך כלל מכילות את הנושא המרכזי של המאמר.
- הכותרות בעיתון 'ישראל היום' מתאפיינות באורך קצר ובריכוז המשמעות שנשענת על המתח בהשוואה לכותרות בעיתון 'מעריב'.
- סוגי הכותרת הנפוצים ביותר בכותרת של מאמר הדעה הם כותרת עמומה (34%) וכותרת מגמתית, נוקטת עמדה (33%).
- המבנה התחבירי של כותרת מאמרי דעה בעיתונות העברית מגוון ומשתנה בהתאם לסוג הכותרת והמסר שהיא מעבירה.
- הבנת המבנים התחביריים השונים יכולה לעזור לקורא להבין טוב יותר את הכותרת ולפרש את המסר שהיא מעבירה.

- הצירוף השמני משחק תפקיד חשוב במשיכת תשומת ליבו של הקורא, מכיוון שהוא מתמקד במשמעות המפורשת. השימוש במבנה צירוף שמני מטרתו היא להשיג את האפקט הרצוי על הקורא.
- בנייתו של כותרות בשני העיתונים, נמצא שהמשפט הפשוט הוא המבנה התחבירי השכיח ביותר, והוא מהווה כ- (58.58%) מכלל המשפטים.
- משפט פועלי הוא המבנה התחבירי השכיח ביותר והוא מהווה כ- (68%), מכיוון שהוא יכול להציג את הפעולה בצורה תמציתית יותר, וזה חשוב במיוחד כאשר רוצים להעביר מידע בצורה מהירה ויעילה.
- המשפט המחובר הוא מבנה תחבירי נדיר יחסית בכותרות, והוא מהווה כ- (17%) מכלל המשפטים, גם כן המשפט המורכב שהווה כ- (23.66%). עם זאת, ישנם מקרים בהם השימוש במשפט מחובר או מורכב הוא רצוי או אף הכרחי.
- ניסוח הכותרת במבנה של שאלה יכול לעורר את סקרנותו של הקורא ולגרום לו להרהר בנושא המאמר, גם כן כותרת כזו יכולה לעודד אותו לנקוט פעולה מסוימת, כגון לקרוא את המאמר במלואו.
- כותרת המנוסחת כמשפט סתמי יכולה להתמקד בפעולה עצמה, מבלי להתייחס לעושה הפעולה כדי להסתיר במכוון מידע מסוים מהקורא או לעורר את סקרנותו לקורא את המאמר.

ביבליוגרפיה:

מקורות עבריים:

- אילון, עי, גרילק, לי, שילה. ג. (2006). הטקסט הכתוב בעברית בת ימינו: מאפיינים מבניים, תחביריים ולקסיקליים. מכון מופ"ת.
- ארגמן, א. (2005). סתמיות סמנטית בכותרת העיתונאית בלשון: עיתונות שנות השלושים לעומת לשון העיתונות בימינו. ב: הד האולפן החדש (עמ' 72-83). אגף לחינוך מבוגרים, משרד החינוך, התרבות והספורט, ישראל.
- בורשטיין, ר. (2004): על משפטי שאלה שאינם שואלים (*Queclarative*), מתוך: אסופת מאמרים של מרתים במכללה לחינוך ע"ש דוד ילין, עריכת רות בורשטיין.
- בורשטיין, ר. (2014). על מושג ה'סתמיות' והוראתו בשיעורי לשון בבית הספר העל-יסודי. ב: ד. ענבר (עורך), לשון והוראתה (עמ' 185-209). מכון מופ"ת.
- גלעדי, ר. (1989). לקסיקון לידיעת הלשון. ישראל: הוצאת ש' זק.
- חמד, ח' מ'. (2018). הפונקציה של הביטוי האידיומטי במאמר הפוליטי, מאמרי בן דרור ימיני לדוגמה, עיון אנליטי פרגמטי. *חולیات אדאב עיין שמש*, עמ' 408-424. <https://doi.org/10.21608/aafu.2018.44303>
- לוי, י & לוי, ד. (2012). מילון לתקשורת המונים. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.
- ניר, ר. (1998). סתמיות בכותרות. איגרת מידע *לו* (עמ' 16-20). בית הספר לחינוך, האוניברסיטה העברית, ירושלים.
- צאלח, מ. (2020). נוסחת ההצלחה בלשון. הוצאת אנקורי מפעלי הוראה.

البنية التركيبية لعنوان مقالات الرأي في الصحافة العبرية

•רנן, ד. (2018). מנגנוני ריסון ומנגנוני הגברה בלשון השירית של אורי צבי גרינברג, אברהם שלונסקי ולאה גולדברג. בפקולטה למדעי הרוח ע"ש לסטר וסאלי אנטין בית הספר למדעי היהדות ולארכיאולוגיה ע"ש חיים רוזנברג החוג ללשון העברית ולבלשנות שמית.

•שלזינגר, י. (2000). לשונות העיתון מאפיינים סגנוניים בלשון העיתונות היומית הכתובה על מדוריה השונים. באר שבע, אוניברסיטת בן גוריון בנגב.

מקורות ערביים:

•الحاج, ب. م. (٢٠٠١). الجملة البسيطة في عناوين الصحف القطرية بين متطلبات المعنى والصحة النحوية. مجلة كلية الإنسانيات والعلوم الاجتماعية، جامعة قطر، ٢٤(١)، 211-255

•العمر، م. (٢٠٢٠). تحرير مواد الرأي. منشورات الجامعة الافتراضية السورية.

•فضيلي، أ. السعد. (٢٠١٢). البنى الصرفية سياقاتها ودلالاتها في شعر محمود درويش - قصيدة "لاعب النرد" أنموذجاً. جامعة فرحات عباس، الجزائر.

•مبارك، ع. ع. ا. (٢٠١٨). فن المقالة عند أحمد السقاف: دراسة موضوعية فنية. رسالة ماجستير غير منشورة، جامعة آل البيت، كلية الآداب والعلوم الإنسانية.

•حمد، م. ح. (٢٠١٨). وظيفة العبارة الاصطلاحية في المقال السياسي مقالات بن درور يميني نموذجاً دراسة تحليلية - تداولية. حوليات آداب عين شمس، ٤٦ (يوليو - سبتمبر (أ))، ٤٠٨-٤٢٤،

<https://doi.org/10.21608/aafu.2018.44303>

מקורות לוועזיות:

- Bakshi, R. N. (2000). *A course in English grammar*. Orient Longman Limited.
- Bedrichova, L. (2006). *Headlines and subheadlines in newspaper reporting*. MA thesis, Masaryk University.
- Coffin, A. E., & Bolozky, S. (2005). *A reference grammar of Modern Hebrew*. Cambridge University Press.
- Isani, S. (2011). *Of headlines & headlines: Towards distinctive linguistic and pragmatic genericity*. Asp: The Journal of Applied Linguistics, 13(1), 81-102. <https://doi.org/10.4000/asp.2523>
- Salih, Y. M., & Abdul Majeed, Q. (2012). *Linguistic features of newspaper headlines*. Journal of Al_Anbar University for Language and Literature, 11(1), 1-15. doi:10.15640/ijl.v11n1a1
- Tiono, N. I. (2003). *An analysis on syntactic and semantic factors found in newspaper headlines*. Kata, 5(1), (49-61).
- Van Dijk, Teun A. (1988) *News as Discourse*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Xavier, A. G. (2008). *Practical English grammar*. Better Yourself Books.

מקורות אינטרנט:

• ישראלסקי, פ. (27 ביולי 2014). איך לנסח כותרות WOW שימגנטו את הגולשים?
אנגורה מדיה. הושג מ--<https://www.angoramedia.com/he/blog/writing--/headlines>

Bibliography

- Al-Hag, B. M. (2001). *The Simple Sentence in the Headlines of Qatari Newspapers: from Semantic Requirements of meaning to grammatical correctness*. Journal of Journal of the College of Humanities and Social Sciences. Qatar University, 28(1), 1-53.
- Argaman, A. (2005). *Semantic ambiguity in newspaper headlines: Journalism of the 1930s compared to contemporary journalism*. In: The New Studio Echo (pp. 72-83). Adult Education Division, Ministry of Education, Culture, and Sports, Israel.
- "Levi, Y., & Levi, D. (2012). *Dictionary of Mass media*. Tel Aviv: The Open University of Israel.
- "Nir, R. (1998). *vaguene in Headlines*. Newsletter from the School of Education, The Hebrew University of Jerusalem, (pp.16-20).
- Al-Omar, M. (2020). *Editing Opinion Articles*. Publications of the Syrian Virtual University.
- Borshteyn, R. (2004). *On question sentences that don't ask (Queclarative)*. In: *Collection of Articles by Lecturers at the David Yellin College of Education*, edited by Ruth Borshteyn.
- Borshteyn, R. (2014). *On the concept of 'vagueness' and its instruction in language lessons in elementary school*. In: D. Inbar (Ed.), *Language and its Instruction* (pp. 185-209). Mofet Institute.
- Fadili, A. Al-Saad. (2012). *Syntactic Structures, Contexts, and Meanings in Mahmoud Darwish's Poetry - "The Dice Player" Poem as a Model*. University of Ferhat Abbas, Algeria.
- Geladi, R. (1989). *Lexicon for Language Knowledge*. Israel: Sh. Zek Publishing."
- Hamad, H. M. (2018). *The function of the idiomatic Expression in the political articles Ben-Dror Yemini, for example Study analysis – pragmatic Study*. Journal: Ain Shams Journal of Arts .p.p. 408-424 . <https://doi.org/10.21608/aafu.2018.44303>
- Ilon, E., Grilak, L., & Shilo, G. (2006). *The written text in modern Hebrew: Structural, syntactic, and lexical features*. Mofet Institute.

البنية التركيبية لعنوان مقالات الرأي في الصحافة العبرية

- Mubarak, A. A. A. (2018). *The Art of Essay Writing in Ahmad Al-Saqaf's Works: An Objective and Artistic Study*. Unpublished Master's Thesis, Al al-Bayt University, Faculty of Arts and Humanities
- Ranan, D. (2018). *Mechanisms of restraint and mechanisms of strengthening in the poetic language of Uri Zvi Greenberg, Avraham Shlonsky, and Leah Goldberg*. In the Faculty of Humanities, the Lester and Sally Entin Faculty of Jewish Studies and Archaeology, the Haim Rosenberg, Department of Hebrew Language and Semitic Linguistics.
- Saleh, M. (2020). *The Formula of Success in Language*. Ankori Publishing House.
- Shlesinger, Y. (2000). *Journalism Hebrew: Stylistic aspects of Israeli Newspaper Sections*, Ben-Gurion University of the Negev press. Beer Sheva.

مجلة مركز بابل للدراسات الانسانية ٢٠٢٤ المجلد ١٤ / العدد ٢

